

Uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 15 lutego 2007 r., III CZP 111/06

Prezes SN Tadeusz Ereciński (przewodniczący)

Sędzia SN Jacek Gudowski

Sędzia SN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

Sędzia SN Barbara Myszka

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sędzia SN Lech Walentynowicz

Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski

Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 lutego 2007 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka, po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przedstawionego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego we wniosku z dnia 18 września 2006 r.:

„Czy zatwierdzona przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki taryfa zmieniająca ceny energii w czasie trwania stosunku prawnego wynikającego z umowy sprzedaży energii, wiąże odbiorcę energii najwcześniej po upływie okresu wypowiedzenia przewidzianego w umowie lub w innym terminie uzgodnionym przez strony tej umowy (art. 384¹ k.c.), czy też wiąże odbiorcę energii w terminie określonym w umowie sprzedaży energii, w granicach wyznaczonych na mocy art. 47 ust. 4 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625)?”

podjął uchwałę:

Zatwierdzona przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki i opublikowana taryfa zmieniająca ceny energii w czasie trwania stosunku prawnego wynikającego z umowy sprzedaży energii wiąże odbiorcę w terminie określonym w umowie, w granicach przewidzianych w art. 47 ust. 4 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.).

Uzasadnienie

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego – działając na podstawie art. 60 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) – wniósł o podjęcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego uchwały zawierającej rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego przytoczonego na wstępie.

Z uzasadnienia wniosku wynika, że zmierza on do usunięcia zarysowanych wyraźnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżności, w jakiej chwili następuje związanie odbiorcy energii treścią wydanego w okresie obowiązywania umowy sprzedaży lub dostawy energii wzorca umowy w postaci taryfy zatwierdzonej przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (dalej: „URE”).

Na gruncie unormowań zawartych w art. 384¹ k.c. oraz art. 47 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 – dalej: „Pr.energ.”) możliwe jest przyjęcie dwóch stanowisk. Według jednego, zgodnie z art. 384¹ k.c., wzorzec umowy wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli została poinformowana o treści wzorca i nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Taryfa wiąże w takim przypadku odbiorcę energii najwcześniej od chwili bezskutecznego upływu najbliższego terminu wypowiedzenia przewidzianego w umowie, chyba że strony dokonały odmiennych uzgodnień.

Pogląd przeciwny oparty został natomiast na założeniu, że ocena związania odbiorcy energii treścią wydanego w okresie obowiązywania umowy wzorca w postaci taryfy może być dokonana przez pryzmat art. 47 ust. 4 Pr.energ., zgodnie z którym przedsiębiorstwo energetyczne wprowadza taryfę do stosowania nie wcześniej niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia od jej opublikowania. W świetle tego zapatrywania, taryfa energetyczna wiąże odbiorcę w terminie określonym przez strony w umowie, ale z uwzględnieniem wskazań zawartych w powołanym unormowaniu.

Do pierwszego stanowiska Sąd Najwyższy nawiązał w wyrokach z dnia 10 listopada 2005 r., III CK 173/05 (OSNC 2006, nr 9, poz. 151), z dnia 18 grudnia 2002 r., IV CKN 1616/00 (OSNC 2004, nr 4, poz. 54) oraz z dnia 11 kwietnia 2003 r., V CK 38/02 (nie publ.), w których zastosowanie art. 384¹ k.c. do oceny skutków zmiany taryfy w okresie obowiązywania umowy sprzedaży energii uzasadnione zostało następującą argumentacją.

Zmiana wzorca umowy w postaci taryfy zatwierdzonej przez Prezesa URE w czasie trwania stosunku prawnego wynikającego z umowy sprzedaży energii kształtuje treść umowy i zastępuje jej postanowienia, jeżeli nie dojdzie do wypowiedzenia umowy. Przepis art. 384¹ k.c. zapewnia stronie czas do namysłu nad wypowiedzeniem umowy lub akceptacją jej zmienionej treści; przed upływem tego czasu powstaje stan zawieszenia stosowania wzorca. Do zmiany stosunku umownego przez związanie nowym wzorcem dochodzi dopiero z chwilą bezskutecznego upływu terminu wypowiedzenia, chyba że strony w umowie sprzedaży energii albo po zakomunikowaniu wzorca postanowiły inaczej.

Sąd Najwyższy wskazał też, że gdy odbiorca energii nie ma żadnego wpływu na kształtowanie taryfy, nieuzasadnione jest przyjęcie, iż taryfa przewidująca wyższe ceny ma wiązać tę stronę w możliwie najkrótszym terminie. Skoro zaś ceny energii ustalane na podstawie taryfy mają charakter cen maksymalnych w rozumieniu art. 538 k.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2000 r., I CKN 1217/99, „Biuletyn SN” 2000, nr 7, s. 8), to wyznaczają one przedsiębiorstwu energetycznemu jedynie górną granicę ceny. Wejście w życie nowej taryfy w czasie trwania stosunku pomiędzy dostawcą energii a odbiorcą nie wpływa zatem wprost na zmianę ustalonej w umowie ceny energii, jeżeli cena ta nie jest wyższa od przewidzianej w taryfie; dostawca może nadal stosować dotychczasową cenę niższą. Taryfa tworzy jedynie możliwość podniesienia ceny umownej, a zmiana umowy w tym zakresie może być dokonana tylko na zasadach w niej przewidzianych lub określonych przepisami kodeksu cywilnego.

Odmienny nurt orzecznictwa obejmuje wyroki, w których Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przesłanki związania drugiej strony treścią wzorca umowy w postaci taryfy ustalonej przez przedsiębiorstwo energetyczne określone zostały wyłącznie przepisami Prawa energetycznego (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2003 r., V CK 228/02, OSNC 2004, nr 11, poz. 183 oraz z dnia 7 lipca 2005 r., V CKN 855/04, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2005, nr 10, s. 33). W motywach tych orzeczeń Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na wynikający z art. 47 ust. 1 Pr.energ. obowiązek przedsiębiorstwa energetycznego ustalenia wzorca umowy w postaci taryfy podlegającej zatwierdzeniu przez Prezesa URE. Wskazał, że kwalifikacja taryfy jako wzorca umowy nie przesądza jeszcze podstawy prawnej i przesłanek związania drugiej strony umowy treścią takiego wzorca, wydanego w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym. Stwierdził, że art. 384¹

k.c. nie ma zastosowania, gdy w przepisach szczególnych unormowano odrębnie przesłanki związania wzorcem i w konsekwencji uznał Prawo energetyczne, a zwłaszcza art. 47 ust. 4 tego Prawa, za *lex specialis* w stosunku do art. 384¹ k.c. Podniósł, że art. 47 ust. 2-4 Pr.energ. określają szczegółowo nie tylko zasady kalkulacji taryf, ale także przesłanki warunkujące ich wejście w życie. Podkreślił również – odwołując się do stanowiska judykatury zaprezentowanego w wyrokach Sądu Antymonopolowego z dnia 10 maja 2000 r., XVII Ame 59/99 (nie publ.), z dnia 6 marca 2002 r., XVII Ame 39/01 (nie publ.) oraz z dnia 12 września 2001 r., XVII Ame 71/00 (nie publ.), a także w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2000 r., I CKN 1217/99 (nie publ.) i w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2004 r., III CK 349/03 (nie publ.) – że ustawowy obowiązek poddania się procedurze wprowadzenia taryfy ma charakter publicznoprawny, co określa termin związania nowymi stawkami zatwierdzonej taryfy.

W związku z tym stanowiskiem Sąd Najwyższy prezentował pogląd, że dla oznaczania chwili, od której w umowach sprzedaży energii stosuje się nową taryfę, rozstrzygające znaczenie mają postanowienia umowy. Dopiero gdy brak stosownych uzgodnień w umowie, zastosowanie ma art. 47 ust. 4 Pr.energ., nie zaś – jak przyjęto to w przytoczonych orzeczeniach – art. 384¹ w związku z art. 384 k.c.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego opowiedział się za rozstrzygnięciem przedstawionego zagadnienia prawnego zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym w drugim nurcie orzecznictwa. Podkreślił jednak potrzebę jego modyfikacji przez doprecyzowanie zakresu swobody stron umowy sprzedaży energii przy określaniu chwili związania odbiorcy taryfą zatwierdzoną przez Prezesa URE. Wskazał, że swoboda ta ograniczona została w art. 47 ust. 4 Pr.energ., nakazującym przedsiębiorstwu energetycznemu wprowadzenie taryfy do stosowania w określonym przedziale czasowym (nie wcześniej niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia) od dnia jej opublikowania.

Za takim rozstrzygnięciem opowiedział się też Prokurator Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do rozważenia przedstawionego zagadnienia prawnego trzeba zaznaczyć, że dotyczy ono jedynie taryf dla energii „zatwierdzonych” przez Prezesa URE. Wątpliwości Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego nie odnoszą się zatem do tych sytuacji, w których Prezes URE, korzystając z uprawnienia

przewidzianego w art. 49 Pr.energ., zwolnił przedsiębiorstwo energetyczne (działające w warunkach konkurencji) z obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia.

Należy również zauważyć, że sprawy, w których wynikło przedstawione zagadnienie, dotyczyły stosowania taryf w obrocie ciepłem. Taryfy dla energii, o których mowa we wniosku, są pojęciem zbiorczym, obejmującym – poza wymienionymi taryfami – także taryfy stosowane w obrocie energią elektryczną (art. 47 ust. 1 i art. 23 ust. 2 pkt 2 Pr.energ.). Jednakowy mechanizm wdrażania do stosowania obu tych rodzajów taryf przemawia za rozważeniem przedstawionego zagadnienia w ujęciu szerszym, nadającym wyprowadzonej z tych rozważań konkluzji charakter bardziej uniwersalny.

W dotychczasowych wypowiedziach Sądu Najwyższego, reprezentatywnych dla obu wskazanych we wniosku linii orzecznictwa, można dostrzec kilka elementów wspólnych, istotnych z punktu widzenia postawionego zagadnienia prawnego. Nie ma wątpliwości, że – w świetle art. 5 ust. 1 Pr.energ. – stosunek prawny łączący dostawcę i odbiorcę energii ma charakter cywilnoprawny. Zatwierdzona przez Prezesa URE taryfa cen energii kwalifikowana jest jednolicie jako wzorzec umowy w rozumieniu art. 384 k.c. Obie linie orzecznicze opowiadają się za rozstrzygnięciem kwestii terminu związania nową taryfą w pierwszej kolejności na podstawie postanowień umownych. Dopiero gdy takich brak, proponowane są dwa przeciwstawne rozwiązania; według jednego należy stosować art. 384¹ w związku z art. 384 k.c., według drugiego zaś – art. 47 ust. 4 Pr.energ.

Zdaniem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, wskazana rozbieżność poglądów jest rezultatem zastosowania odmiennej wykładni art. 47 ust. 4 Pr.energ. oraz art. 384¹ w związku z art. 384 k.c. w zakresie dotyczących wzajemnych relacji pomiędzy tymi przepisami. Bliższa analiza rozstrzygnięć wpisujących się w pierwszy nurt orzecznictwa pozwala jednak zauważyć, że przy ich wydawaniu nie był podejmowany problem wzajemnych relacji pomiędzy wymienionymi przepisami.

Z motywów wyroku z dnia 18 grudnia 2002 r., IV CKN 1616/00, wynika, że Sąd Najwyższy wyjaśniał kwestię chwili związania stron stosunku umownego o charakterze ciągłym wzorcem wydanym w czasie jego trwania wyłącznie w płaszczyźnie unormowania art. 385 § 3 k.c. (obecnie art. 384¹ k.c.). Przeprowadzenie takiej zwięzłej oceny jest niewystarczające, gdyż Sąd Najwyższy dostrzegł możliwość wprowadzenia cen wynikających z nowej taryfy w terminie

innym niż upływ terminu wypowiedzenia. W związku z tym powstaje pytanie, czy odmienne określenie terminu związania wzorcem nie doznaje ograniczeń wynikających z przepisów Prawa energetycznego, w tym art. 47 ust. 4. Należy zauważyć, że spór w przedmiotowej sprawie dotyczył kwestii związania taryfą wprowadzoną w czasie, w którym art. 47 ust. 4 Pr.energ. nie miał tak stanowczego i rozbudowanego – jak obecnie – brzmienia (stanowił wówczas, że taryfa może obowiązywać nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia jej publikacji).

W wyroku z dnia 10 listopada 2005 r., III CK 173/05, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że zmiana taryfy ciepła dokonana w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym stwarza dostawcy energii jedynie możliwość podniesienia jej ceny maksymalnie do wysokości przewidzianej w taryfie. Związanie wzorcem, jaki stanowi taryfa, nie prowadzi do automatycznej zmiany ceny dostarczanej energii. Mechanizm taki zadziałałby jedynie w przypadku jedynie wtedy, gdyby druga strona umowy nie wypowiedziała jej w najbliższym z możliwych terminów wypowiedzenia (skutek ten wystąpiłby z chwilą upływu terminu wypowiedzenia) albo gdyby nowa taryfa przewidywała cenę energii niższą niż dotychczasowa. Również i w tym przypadku poza zakresem rozważań Sądu znalazła się kwestia, czy zastosowanie art. 384¹ k.c. zostało wyłączone przez art. 47 ust. 4 Pr.energ.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 11 kwietnia 2003 r., V CK 38/02, Sąd Najwyższy stwierdził, że przepisy Prawa energetycznego, a w szczególności art. 47, nie pozostawiają wątpliwości, iż odpłatność za energię dostarczoną przez przedsiębiorstwo energetyczne może być określona wyłącznie w taryfie. Taryfa zatwierdzona przez Prezesa URE podlega urzędowemu ogłoszeniu, a z upływem 14 dni od dnia jej publikacji wiąże zarówno dostawcę, jak i odbiorcę. Skoro w umowie strony wskazały taryfę jako podstawę wzajemnych rozliczeń, każda nowa taryfa jest dla odbiorcy wiążąca, jeżeli nie skorzystał on z uprawnienia przewidzianego w art. 385 § 3 k.c. (obecnie art. 384¹ k.c.). W świetle tego stanowiska nie jest jasne, dlaczego omówiony wyrok został wymieniony we wniosku jako ilustrujący obie przeciwstawne sobie linie orzecznictwa. Sąd Najwyższy łączył obowiązywanie nowej zatwierdzonej taryfy z upływem 14-dniowego terminu od dnia jej ogłoszenia, a więc terminu określonego w art. 47 ust. 4 Pr.energ. Wymieniony wyrok odzwierciedla zatem stanowisko właściwe dla drugiej linii orzecznictwa, w której podjęta została próba określenia relacji, w jakiej pozostają ze sobą przepisy art. 384¹ k.c. i art. 47 ust. 4 Pr.energ. Jak wspomniano, według tego kierunku

orzecznictwa przesłanki związania drugiej strony treścią wzorca umownego w postaci taryfy ustalonej przez przedsiębiorstwo energetyczne określone zostały w sposób odrębny w przepisach Prawa energetycznego, które w tym zakresie powinny być stosowane przed przepisami kodeksu cywilnego (prymat przed nimi mają tylko postanowienia umowne).

Zgodnie z art. 384¹ k.c., wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli zostały zachowane wymagania określone w art. 384 k.c., a strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Z przepisu tego wynika, że normuje on przesłanki związania drugiej strony wzorcem także w aspekcie czasowym. Również art. 47 ust. 4 Pr.energ. określa przesłanki związania wzorcem (taryfą) oraz termin jej obowiązywania. Czyni to jednak w sposób odmienny, a przy tym bardziej precyzyjny, stanowiąc, że przedsiębiorstwo energetyczne wprowadza taryfę do stosowania nie wcześniej niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia od jej opublikowania. Ten zatem przepis, a nie art. 384¹ k.c., określa datę początkową związania nową taryfą. Przemawiają za tym następujące argumenty.

Porównanie treści art. 47 ust. 4 Pr.energ. oraz art. 384¹ k.c. wskazuje, że pierwszy z tych przepisów jest względem drugiego przepisem szczególnym. Artykuł 384¹ k.c. określa ogólny model zmiany wzorca w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym, a art. 47 ust. 4 Pr.energ. reguluje przesłanki i termin związania taryfą w sposób odrębny, ścisły, właściwy tylko temu rodzajowi wzorców. Ustawodawca nie tylko zakreślił ramy czasowe wprowadzenia taryfy do stosowania, ale nakazał to wprowadzenie w sposób stanowczy („przedsiębiorstwo energetyczne wprowadza taryfę do stosowania”).

Definicja zawarta w art. 3 pkt 17 Pr.energ. wyjaśnia, że taryfą jest zbiór cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania opracowany przez przedsiębiorstwo energetyczne i wprowadzany jako obowiązujący dla określonych w nim odbiorców w trybie określonym w ustawie. Przepisy Prawa energetycznego przewidują cały system ustalania, zatwierdzania, stosowania oraz zmiany taryf cen i stawek opłat energii, obligatoryjny dla przedsiębiorstw energetycznych oraz odbiorców.

Wprowadzenie nowej taryfy stanowi jeden z elementów tego systemu. Jego rygorów nie można zatem ominąć odwołując się do ogólnej regulacji art. 384¹ k.c. Pozostawienie stronom całkowitej swobody w zakresie możliwości określenia terminu wprowadzenia taryfy do stosowania stawiałoby pod znakiem zapytania

celowość zatwierdzania i kontroli taryf dla energii pod względem zgodności z zasadami określonymi w art. 44, art. 45 i art. 46 Pr.energ. przez Prezesa URE. Stosownie do dyspozycji art. 23 ust. 2 pkt 2 Pr.energ., Prezes URE zatwierdza i kontroluje taryfy we wskazanym aspekcie weryfikując koszty wskazane przez przedsiębiorstwo energetyczne jako koszty uzasadnione w znaczeniu określonym w art. 3 pkt 21 Pr.energ.

Przedsiębiorstwo energetyczne powinno kalkulować taryfy w sposób zapewniający m.in. pokrycie uzasadnionych kosztów swojej własnej działalności, operatorów przesyłowych i dystrybucyjnych oraz ochronę interesów odbiorców przed nieuzasadnionym poziomem stawek i opłat (art. 45 ust. 1 Pr.energ.).

Ustalanie cen energii dostarczanej odbiorcom nie jest pozostawione – jak w przypadku cen maksymalnych – swobodnym negocjaczom stron. Zgodnie z art. 45 ust. 4 Pr.energ., przedsiębiorstwa energetyczne różnicują ceny i stawki opłat określone w taryfach dla różnych grup odbiorców wyłącznie ze względu na koszty uzasadnione spowodowane realizacją świadczenia, jeżeli przepisy nie stanowią inaczej. Również upusty bonifikaty udzielane są nie według swobodnego uznania przedsiębiorstwa energetycznego, ale ze względu na niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców w wysokości określonej w taryfie lub w umowie (art. 45a ust. 3 Pr.energ.). Szczegółowe zasady obliczania wysokości opłat oraz udzielania upustów i bonifikat unormowane zostały w odniesieniu do energii ciepłej w § 37, 38 i 43 rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie ciepłem (Dz.U. Nr 184, poz. 1902), a co do energii elektrycznej – w § 40, 41 i 42 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz.U. Nr 105, poz. 1114).

Na wyłączenie możliwości swobodnego negocjowania cen wskazują także ściśle uregulowane zasady zaliczania poszczególnych odbiorców energii do grup taryfowych, dla których stosuje się jeden zestaw cen lub stawek opłat i warunków ich stosowania (§ 2 pkt 12 rozporządzenia z dnia 23 kwietnia 2004 r. oraz § 2 pkt 15 rozporządzenia z dnia 30 lipca 2004 r.).

Równie precyzyjnie określone zostały wskazania zawarte w art. 46 Pr.energ., zawierającym delegację do uregulowania w aktach wykonawczych szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią. W ust.

3 i 5 tego artykułu wymieniono wśród nich konieczność uwzględnienia równoprawnego traktowania odbiorców, eliminowania subsydiowania skróśnego (pokrywania kosztów jednego rodzaju wykonywanej działalności gospodarczej lub kosztów dotyczących jednej grupy odbiorców przychodami pochodzącymi z innego rodzaju wykonywanej działalności gospodarczej lub od innej grupy odbiorców – art. 3 pkt 32 Pr.energ.) oraz zapewnienia przejrzystości cen i stawek opłat. Z takimi założeniami ustawy nie dałoby się pogodzić dopuszczalności swobodnego zastrzegania w umowach różnych terminów wypowiedzenia, co powodowałoby wprowadzanie cen wynikających z nowych taryf w odległych od siebie terminach. W konsekwencji wyższe koszty wytworzenia energii w czasie wielomiesięcznego okresu wypowiedzenia ponosiliby odbiorcy, którzy zastrzegli w umowach krótsze terminy wypowiedzenia. Dopuszczenie możliwości dowolnego kształtowania daty związania odbiorcy nową taryfą – na co trafnie zwrócono uwagę we wniosku – prowadziłoby do zachwiania równości konkurencji i dyskryminacji niektórych odbiorców energii, nie tylko w przypadku podwyższenia, ale i obniżenia ceny energii.

Rygoryzm zasad ustalania cen energii widoczny jest także w art. 47 Pr.energ., statuującym obowiązek ustalenia taryf dla energii (ust. 1), uprawniającym Prezesa URE do żądania od koncesjonowanego przedsiębiorstwa przedłożenia taryfy (ust. 1 zd. 2), a także w unormowaniu art. 47 ust. 2b Pr.energ. przewidującym możliwość wprowadzenia przez Prezesa URE zmiany współczynników korekcyjnych w razie udokumentowanej zmiany zewnętrznych warunków wykonywania przez przedsiębiorstwo energetyczne działalności gospodarczej. W rygoryzm ten wpisuje się też art. 47 ust. 2 Pr.energ., stanowiący, że Prezes URE zatwierdza bądź odmawia zatwierdzenia taryfy w przypadku jej niezgodności z zasadami i przepisami art. 44-46. Niestosowanie nowych zatwierdzonych i opublikowanych taryf przybierające postać stosowania cen i taryf bez ich przedstawienia Prezesowi URE do zatwierdzenia, jak też stosowania cen i taryf wyższych od zatwierdzonych sankcjonowane jest karą pieniężną (art. 56 ust. 1 pkt 5 i 6 Pr.energ.).

W tej sytuacji nie może budzić wątpliwości, że kształtowanie cen energii poddane zostało przez ustawodawcę szczegółowej regulacji w Prawie energetycznym, którego przepisy w istotny sposób ograniczają swobodę stron w tym zakresie. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 października 1999 r., K 12/99 (OTK 1999, nr 6, poz. 120), stwierdził wręcz, że

regulacje Prawa energetycznego w znacznym stopniu przekreśliły umowny (cywilnoprawny) charakter relacji pomiędzy odbiorcami a przedsiębiorcami energetycznymi, ponieważ cena – jeden z najistotniejszych elementów tej umowy – kształtowana jest na podstawie regulacji prawa powszechnie obowiązującego, z wyłączeniem autonomii decyzyjnej stron. Podobny pogląd sformułował Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 lipca 2006 r., IV CSK 97/06 (nie publ.).

Przyjęcie powyższego zapatrywania nakazuje krytycznie odnieść się do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyrokach z dnia 18 grudnia 2002 r., IV CKN 1616/00, oraz z dnia 10 listopada 2005 r., III CK 173/05, wiążącego obowiązywanie nowej taryfy najwcześniej po upływie terminu wypowiedzenia z charakterem ceny energii jako ceny maksymalnej, a nie sztywnej. Samo zakwalifikowanie ceny do kategorii ceny maksymalnej, niezależnie od trafności takiej oceny, nie może przesądzać mechanizmu wprowadzania zmian cen, który został określony jednoznacznie przepisami Prawa energetycznego. Podniesiony w orzecznictwie argument, że ustalona w taryfie cena, jako cena maksymalna, wyklucza możliwość automatycznego związania nią odbiorcy, sugeruje dopuszczalność swobodnego negocjowania ceny poniżej stawki maksymalnej. Tymczasem, co wynika z przytoczonych przepisów Prawa energetycznego, ceny energii nie mogą być ustalane w swobodny sposób. Cena energii dla określonej grupy taryfowej odbiorców w zasadzie powinna być jednakowa.

Uzasadnione są też zastrzeżenia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego dotyczące stanowiska, że taryfa przewidująca wyższe ceny nie może wiązać drugiej strony w terminie krótszym od okresu wypowiedzenia ze względu na to, iż nie ma ona żadnego wpływu na jej określenie. Brak statusu strony w postępowaniu administracyjnym o zatwierdzenie taryfy nie pozbawia odbiorców energii ochrony swoich uprawnień. Zatwierdzane taryfy poddawane są kontroli Prezesa URE nadzorującego ceny energii także w kontekście interesów odbiorców, chronionych przed nieuzasadnionym wzrostem cen energii (art. 1 ust. 2 i art. 23 ust. 1 Pr.energ.).

System kształtowania cen energii uregulowany został w sposób szczególny przepisami Prawa energetycznego i wydanych na jego podstawie rozporządzeń wykonawczych. W zakresie ustalania cen energii oraz dokonywania ich zmian przez wprowadzenie wzorca umów stosować zatem należy unormowania tych szczególnych regulacji. W konsekwencji należy uznać, że w kwestii będącej

przedmiotem zagadnienia prawnego, tj. terminu obowiązywania nowej taryfy dla energii, pierwszeństwo znajduje art. 47 ust. 4 Pr.energ. przed art. 384¹ k.c., określającym podstawowy model zmiany wzorca umów w stosunkach o charakterze ciągłym.

Artykuł 384¹ k.c. nie ma zastosowania również w zakresie, w którym – odwołując się do art. 384 k.c. – określa sposób prawidłowego zakomunikowania drugiej stronie treści nowego wzorca (przez doręczenie), zgodnie bowiem z art. 5 ust. 5 Pr.energ. nie ma obowiązku doręczenia adherentowi zatwierdzonych taryf. Taryfy te muszą być natomiast opublikowane (art. 47 ust. 3 Pr.energ.); o przewidzianej w nich podwyżce cen lub stawek opłat sprzedawca energii obowiązany jest powiadomić odbiorców w ciągu jednego okresu rozliczeniowego od dnia tej podwyżki (art. 5 ust. 6 Pr.energ.).

Analiza przepisów regulujących system kształtowania cen energii, w tym nakładających obowiązek stosowania cen wynikających z aktualnie obowiązujących taryf wobec wszystkich odbiorców, prowadzi do wniosku, że art. 47 ust. 4 Pr.energ. wyznacza granice czasowe związania nowym wzorcem także w razie wypowiedzenia przez adherenta umowy w najbliższym dopuszczalnym terminie. Oznacza to, że swoboda stron co do terminu wprowadzenia nowej taryfy pozostaje ograniczona ramami zakreślonymi w art. 47 ust. 4 Pr.energ.

Przytoczone względy przemawiają za przyjęciem, że zatwierdzona przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki i opublikowana taryfa zmieniająca ceny energii w czasie trwania stosunku prawnego wynikającego z umowy sprzedaży energii wiąże odbiorcę w terminie określonym w umowie, w granicach przewidzianych w art. 47 ust. 4 Pr.energ.

Mając to na względzie Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale (art. 1 pkt 1 lit. b, art. 60 § 1 i art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.).